ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2017)

5ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»

Διερεύνηση γνώσεων εκπαιδευτικών σχετικά με τις άδειες ανοικτού περιεχομένου και άδειες Common Creatives

Κυριακή Ζερβού, Αλιβίζος Σοφός

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ζερβού Κ., & Σοφός Α. (2022). Διερεύνηση γνώσεων εκπαιδευτικών σχετικά με τις άδειες ανοικτού περιεχομένου και άδειες Common Creatives. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, *1*, 335–344. ανακτήθηκε από https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4091

https://epublishing.ekt.gr | **e-Εκδότης:** EKT | **Πρόσβαση:** 16/01/2026 14:09:50

Διερεύνηση γνώσεων εκπαιδευτικών σχετικά με τις άδειες ανοικτού περιεχομένου και άδειες Common Creatives

Ζερβού Κυριακή[1], Σοφός Αλιβίζος[2]
kikizervou@hotmail.com, lsofos@rhodes.aegean.gr
[1]Εκπαιδευτικός ΠΕ70/ΠΕ13, [2] Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα αφορά τη σχέση των εν ενεργεία εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ως προς τη νόμιμη χρήση των Ανοικτών Εκπαιδευτικών Πόρων (ΑΕΠ) που χρησιμοποιούν από το Διαδίκτυο στην εκπαιδευτική τους πρακτική. Συγκεκριμένα αφορά τη διερεύνηση των γνώσεων τους σε σχέση με τις ανοικτές άδειες και τις άδειες Common Creatives (CC) που διέπουν τους Ανοικτούς Εκπαιδευτικούς Πόρους. Εάν γνωρίζουν τι είναι αυτές οι άδειες και πώς πρέπει να χρησιμοποιούνται. Επιπλέον εάν οι ίδιοι ως δημιουργοί ή χρήστες ανοικτών εκπαιδευτικών πόρων κάνουν χρήση αυτών των αδειών στο εκπαιδευτικό υλικό που παράγουν ή χρησιμοποιούν από το Διαδίκτυο. Από τα αποτελέσματα συνάγεται ότι οι εκπαιδευτικοί στη συντριπτική πλειοψηφία τους δεν γνωρίζουν και δεν χρησιμοποιούν σωστά τις ανωτέρω άδειες κατά την εξεύρεση Ανοικτών Εκπαιδευτικών Πόρων από το Διαδίκτυο και τη χρήση τους στη διδακτική τους πρακτική.

Λέξεις κλειδιά: εκπαιδευτικοί, ανοικτοί εκπαιδευτικοί πόροι, ανοικτές άδειες, άδειες Common Creatives (CC)

Εισαγωγή

Εκπαιδευτικοί και χρήση Ανοικτών Εκπαιδευτικών Πόρων

Τα τελευταία χρόνια ακούγεται όλο και περισσότερο στο χώρο της εκπαίδευσης η έννοια της «ανοικτότητας». Έτσι γίνεται λόγος για ανοιχτό λογισμικό, ελεύθερο λογισμικό, ανοιχτούς πόρους και μάλιστα εκπαιδευτικούς στην περίπτωση που μας ενδιαφέρει. Η ελεύθερη χρήση αυτών δε συνεπάγεται ακριβώς την κυριολεκτική έννοια της λέξης «ελευθερία», καθώς υπάρχουν κάποιες δικλείδες ασφαλείας και συγκεκριμένες άδειες χρήσεις από τους δημιουργούς τους, προκειμένου να προστατευθούν τα πνευματικά τους δικαιώματα.

Οι δημιουργοί προκειμένου να προστατεύσουν το πνευματικό έργο τους συχνά ορίζουν μια άδεια με βάση την οποία μπορεί αυτό να χρησιμοποιηθεί από άλλους χρήστες του διαδικτύου. Οι άδειες που διέπουν τα πνευματικά δικαιώματα είναι πολλές και διαφορετικές και οι γνώσεις που απαιτούνται για την ορθή κατανόηση και χρήση τους είναι εξειδικευμένες. Πρέπει ο κάθε χρήστης του διαδικτύου να μπορεί να αναζητά και να χρησιμοποιεί περιεχόμενο το οποίο είναι δημοσιευμένο με την κατάλληλη άδεια για την χρήση που επιθυμεί, στην περίπτωση που εξετάζουμε για εκπαιδευτική χρήση.

Οι Έλληνες εκπαιδευτικοί σήμερα χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό το Διαδίκτυο και τους πόρους του προκειμένου να βρουν, να χρησιμοποιήσουν, να τροποποιήσουν και να αναπαράγουν υλικό χρήσιμο για τη διδασκαλία τους. Είναι όμως ενημερωμένοι και κατάλληλα καταρτισμένοι ως προς την ορθή χρήση αυτών των πόρων; Γνωρίζουν αν έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν το οποιοδήποτε εκπαιδευτικό ή μη υλικό βρίσκουν στο Διαδίκτυο; Πιθανολογείται ότι σχεδόν καθολικά αδυνατούν να θεωρήσουν ότι διαπράττουν

Κ. Παπανικολάου, Α. Γόγουλου, Δ. Ζυμπίδης, Α. Λαδιάς, Ι. Τζωρτζάκης, Θ. Μπράτιτσης, Χ. Παναγιωτακόπουλος (επιμ.), Πρακτικά Εργασιών 5ου Πανελλήνιου Συνεδρίου «Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία», σ. 335-344, Ανώτατη Σχολή ΠΑΙδαγωγικής & Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, 21-23 Απριλίου 2017.ISSN 2529-0924, ISBN 978-618-83186-0-1.

ποινικό αδίκημα χρησιμοποιώντας εκπαιδευτικό υλικό από μια ιστοσελίδα ή φωτοτυπώντας ασκήσεις από ένα βιβλίο, σύμφωνα με το Νόμο 2121/1993 (ΦΕΚ Α΄25/1993).

Άδειες Creative Commons (CC)

Οι άδειες Creative Commons (CC) αποτελούν το πιο διαδεδομένο σύστημα ανοικτής αδειοδότησης ψηφιακών έργων. Οι άδειες προέρχονται από τον οργανισμό Creative Commons, έναν μη κερδοσκοπικό οργανισμό διεθνούς εμβέλειας ο οποίος στοχεύει στην προώθηση της καλύτερης ταυτοποίησης, διαπραγμάτευσης και επαναχρησιμοποίησης περιεχομένου με στόχο την ενίσχυση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας (GUnet, 2014). Ο οργανισμός Creative Commons ιδρύθηκε το 2001 και αποτελεί μια προσπάθεια επιφανών ακαδημαϊκών μεταξύ των οποίων και του Larry Lessing για τη διαμόρφωση μιας νέας κατηγορίας πνευματικών δικαιωμάτων. Υποστηρίχτηκε από τη Νομική Σχολή του Χάρβαρντ και το τμήμα για την Κοινωνία και Διαδίκτυο της Νομικής Σχολής του Στάντφορντ (Bing, 2004). Οι άδειες Creative Commons έχουν σχεδιαστεί για να προσφέρουν ένα ευέλικτο και απλό τεχνολογικό και νομικό εργαλείο σε εκείνους τους δημιουργούς που εκτιμούν ότι η προσβασιμότητα και χρήση των έργων τους έχει μεγαλύτερη αξία από τα οικονομικά οφέλη, ενώ ταυτόχρονα επιθυμούν να διατηρήσουν κάποια δικαιώματα επί των έργων τους.

Οι άδειες Creative Commons δεν είναι εναλλακτικές της Πνευματικής Ιδιοκτησίας ούτε υφίστανται εκτός Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Λειτουργούν εντός του συστήματος Πνευματικής Ιδιοκτησίας και επιτρέπουν στους δημιουργούς να τροποποιήσουν τους όρους της πνευματικής ιδιοκτησίας με τον τρόπο που ταιριάζει καλύτερα στις ανάγκες τους Οι άδειες Creative Commons επιτρέπουν στους δημιουργούς να διανείμουν το περιεχόμενό τους σε ένα ευρύ κοινό και να καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο το έργο μπορεί να χρησιμοποιηθεί, διατηρώντας παράλληλα την πνευματική τους ιδιοκτησία (GUnet, 2014) Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι συγγραφείς δημιουργούν τους δικούς όρους πνευματικής ιδιοκτησίας, γεγονός όμως που δεν συνιστάται για τους Ανοικτούς Εκπαιδευτικούς Πόρους (Hofman & West, 2008).

Στις μέρες μας σημειώνεται σημαντική διάδοση στην ψηφιακή διανομή των έργων με τη μορφή των αδειών Common Creatives licences. Αυτού του τύπου οι άδειες κινούνται στην ίδια κατεύθυνση με τις ανοιχτές άδειες. Πρόκειται για συμβάσεις-πλαίσιο που διατίθενται δωρεάν και αφορούν τη διάθεση προστατευόμενων έργων στο Διαδίκτυο. Μέσω αυτών των αδειών επιτρέπεται στον χρήστη να προβεί εκ των προτέρων σε ορισμένες χρήσεις του έργου, σύμφωνα με τους προδιατυπωμένους όρους των δικαιούχων, αντί να ζητείται ξεχωριστή άδεια για κάθε ενέργεια που δεν υπόκειται στις εξαιρέσεις των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (Βαγενά, 2008).

Οι άδειες CC δεν είναι αντίθετες στη φιλοσοφία της πνευματικής ιδιοκτησίας Απεναντίας, συμβάλλουν στο να διατηρεί κανείς και να διαχειρίζεται τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας με πιο ευέλικτο και ανοιχτό τρόπο. Κατά συνέπεια ένας δημιουργός που επιθυμεί π.χ. να διανείμει το έργο του δικτυακά για μη εμπορική χρήση μπορεί να επιλέξει μία άδεια CC. Αντίστοιχα κάποιος που θέλει να δημιουργήσει ένα ψηφιακό μάθημα και ψάχνει στο Διαδίκτυο υλικό, μπορεί να εντοπίσει μία μεγάλη ποικιλία έργων (κείμενα, παρουσιάσεις, φωτογραφίες) με άδειες CC που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τρίτους, χωρίς να υπάρχουν νομικά κωλύματα. Οι συγκεκριμένες άδειες παρέχουν ποικίλες μορφές αδειοδότησης, ανάλογα με τους όρους που επιθυμεί ο εκάστοτε χρήστης να περιέχει η άδεια (ΤΕΙ Αθήνας, 2016).

Έτσι προκύπτουν 6 μορφές αδειών CC. Η διατύπωση του περιεχομένου κάθε άδειας απαρτίζεται από τρεις ενότητες: το κυρίως κείμενο της άδειας εκμετάλλευσης, τη σύνοψη του

περιεχομένου της και τα μεταδεδομένα της που επιτρέπουν την αναγνώριση έργων τα οποία τίθενται στη διάθεση των χρηστών υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις των σχετικών αδειών. Κάθε μια από τις έξι διαφορετικές άδειες αποτελεί και ένα διαφορετικό συνδυασμό εκχώρησης δικαιωμάτων. Συγκεκριμένα, ο δημιουργός μπορεί να επιλέξει άδεια με την οποία γίνεται απλώς αναφορά στο όνομα του, ή αναφορά στο όνομα του και δυνατότητα διανομής του έργου με ίδιους όρους, ή αναφορά στο όνομα του χωρίς όμως να επιτρέπεται η δημιουργία παράγωγων έργων. Ακόμα, μπορεί να επιλέξει αναφορά στο όνομα του αλλά να μη γίνεται εμπορική χρήση του έργου ή επιπλέον να μην επιτρέπεται ούτε η δημιουργία παράγωγων έργων ή να μην υπάρχει δυνατότητα διανομής του έργου με ίδιους όρους (ΕΛ/ΛΑΚ, 2016).

Οι παραπάνω άδειες δεν διαφοροποιούν τα όσα ήδη ισχύουν κατά την εθνική νομοθεσία, ενώ τόσο το περιουσιακό όσο και το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού παραμένουν (Κοριατοπούλου & Αγγελή, 2008). Η δικαιοσύνη στη χώρα μας δεν έχει ασχοληθεί ακόμη με ζητήματα αυτών των αδειών. Ωστόσο, η εγκυρότητα και ισχύς αυτών των αδειών έχει επιβεβαιωθεί από τα δικαστήρια της Ισπανίας και της Ολλανδίας (Βαγενά, 2008).

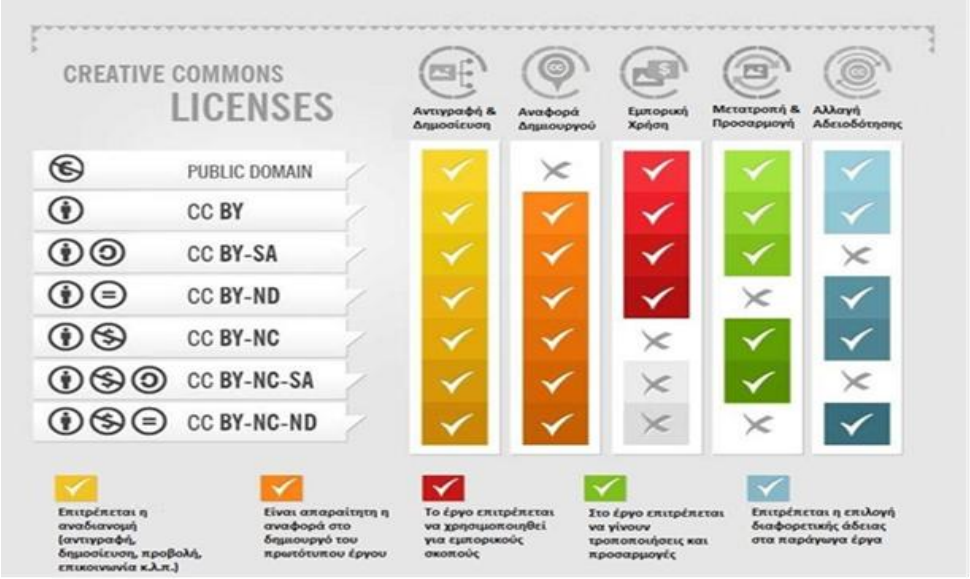

Σχήμα 7: Συνδυασμός αδειών CC (http://langoer.eun.org/home , 2016)

Κύριος στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι η δημιουργία ενός απλού συστήματος εκχώρησης των περιουσιακών δικαιωμάτων των δημιουργών προς τους χρήστες του διαδικτύου. Οι έξι άδειες εκμετάλλευσης παρουσιάζουν τα δικαιώματα που αποκτούν οι χρήστες. Οι λόγοι που ωθούν ένα δημιουργό να επιλέξει για το έργο του τις συγκεκριμένες άδειες μπορούν να συνοψιστούν στην ελεύθερη διακίνηση πνευματικών έργων στο Διαδίκτυο, την ενίσχυση της πρόσβασης στη γνώση και στους οικονομικούς λόγους (Τσιαβός, 2007).

Μεθοδολογία

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των γνώσεων των εν ενεργεία εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που υπηρετούν στα σχολεία της Θεσσαλονίκης σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα που διέπουν τους ανοικτούς εκπαιδευτικούς πόρους και πιο συγκεκριμένα εάν γνωρίζουν και χρησιμοποιούν τις άδειες ανοικτού περιεχομένου.

Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν το γραπτό ανώνυμο ερωτηματολόγιο, αποτελούμενο από σαφείς ερωτήσεις, απαλλαγμένο από αοριστίες, σύντομο, έτσι ώστε να συμπληρώνεται γρήγορα και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των συμμετεχόντων προκειμένου να εκμαιεύονται απαντήσεις όσον το δυνατόν πλησιέστερες στην πραγματικότητα (Cohen & Manion, 1997). Το γεγονός της οικειοθελούς συμπλήρωσής του αυξάνει την ειλικρίνεια των απαντήσεων (Javeau 2000). Επιπλέον, δόθηκε έμφαση στη χρήση απλής γλώσσας, την αποφυγή περίπλοκων όρων και κατευθυνόμενων ερωτήσεων έτσι ώστε να μην μπερδεύει τους συμμετέχοντες στη συμπλήρωσή του. Προς αυτή τη λογική στην εισαγωγή του διευκρινίζεται ο όρος ανοικτοί εκπαιδευτικοί πόροι και πνευματικά δικαιώματα, που αποτελούν και το κύριο αντικείμενο της έρευνας. Οι ερευνητικές ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν ήταν κλειστού τύπου ερωτήσεις, ποσοτικής διαβαθμιστικής επιλογής (καθόλου, λίγο, αρκετά, πολύ, πάρα πολύ) μετρήσιμες στην πενταβάθμια κλίμακα Likert (Cohen & Manion, 1997), στις οποίες οι δυνατές απαντήσεις ήταν προτεινόμενες και δεσμευτικές. Χρησιμοποιήθηκαν για τη διευκόλυνση της στατιστικής ανάλυσης, γιατί είναι πιο κατανοητές και γιατί συμβάλλουν στην ελαχιστοποίηση του χρόνου συμπλήρωσης από τους ερωτηθέντες.

Το δείγμα της έρευνας εξαρτάται από το στόχο της έρευνας και από τη φύση του υπό διερεύνηση πληθυσμού, αφού πρωτίστως έχουν καθοριστεί τα είδη των σχέσεων που θα διερευνηθούν (Cohen & Manion, 1997). Ο πληθυσμός-στόχος της έρευνας ήταν εν ενεργεία εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που υπηρετούν στα σχολεία της Θεσσαλονίκης. Επειδή η πρόσβαση σε όλα τα σχολεία της Θεσσαλονίκης ήταν αδύνατη για την ερευνήτρια, λόγω χρονικού περιορισμού της υλοποίησης της έρευνας, επιλέχθηκαν κάποια σχολεία στα οποία η πρόσβαση ήταν ευκολότερη λόγω της σύμφωνης γνώμης των Διευθυντών των σχολείων που επέτρεψαν και τη διεξαγωγή της έρευνας, οπότε και πραγματοποιήθηκε βολική δειγματοληψία. Στα σχολεία που διενεργήθηκε η έρευνα εργάζονται συνολικά 310 εκπαιδευτικοί. Το σύνολο των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων ανήλθε σε 206 ερωτηματολόγια, αντιπροσωπεύοντας 66,45% των εκπαιδευτικών των συγκεκριμένων σχολείων της Θεσσαλονίκης. Συγκεκριμένα το δείγμα αποτέλεσαν 83 άνδρες και 123 γυναίκες εκπαιδευτικοί. Από αυτούς 105 εργάζονταν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και 101 στη Δευτεροβάθμια. Ηλικιακά χωρίστηκαν σε 4 κατηγορίες (21-30, 31-40, 41-50, 51-60) και ομοίως χωρίστηκαν βάσει ετών προϋπηρεσίας (0-5, 6-10, 11-20, 20 και άνω). Οι ειδικότητες ταξινομήθηκαν σε 8 κατηγορίες (δάσκαλοι, φιλόλογοι, μαθηματικοί, φυσικοί, πληροφορικής, ξένων γλωσσών, άλλες ειδικότητες). Και στις σπουδές υπήρξαν 4 κατηγορίες (άλλο πτυχίο, μεταπτυχιακό, διδακτορικό, βασικό πτυχίο). Ως προς την επιμόρφωση υπήρξαν 6 κατηγορίες (ΠΕΚ, ΤΠΕ Α΄, ΤΠΕ Β΄, Σεμινάρια Συμβούλου, Άλλο, Καμία).

Η παρούσα έρευνα αφορά εκπαιδευτικούς της Θεσσαλονίκης. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος υπόκειται σε κάποιους περιορισμούς, σε γεωγραφικό επίπεδο. Λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς αυτούς θεωρείται σκόπιμο να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη έρευνα στοχεύει στο να καταγράψει εμπειρικά δεδομένα και να εξάγει συμπεράσματα που αφορούν μόνο τους εκπαιδευτικούς της Θεσσαλονίκης, ως προς τις επιμορφωτικές ανάγκες τους για τα πνευματικά δικαιώματα και τους ΑΕΠ. Καθώς πρόκειται για σχετικά μικρό

αριθμό εκπαιδευτικών, σε σχέση με το σύνολο των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην επικράτεια, είναι αναμενόμενο να μην στοιχειοθετείται αντιπροσωπευτικό δείγμα, ώστε να γενικεύονται τα συμπεράσματα σε ευρύτερα ομοειδή σύνολα (Cohen & Manion, 1997). Παρόλα αυτά τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας μπορούν να χρησιμοποιηθούν και να αξιοποιηθούν από φορείς σχεδιασμού και υλοποίησης επιμορφωτικών προγραμμάτων σε σχέση με τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών, προκειμένου αυτές να εξασφαλίσουν νομιμότητα στη χρήση ανοικτών εκπαιδευτικών περιεχομένων, ή ακόμη και ως ενδεικτικά στοιχεία σε περαιτέρω έρευνες.

Έτσι, λοιπόν, το βασικό ερευνητικό ερώτημα αφορά το εάν οι εν ενεργεία εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης γνωρίζουν και χρησιμοποιούν τις άδειες ανοικτού περιεχομένου. Το ερώτημα αυτό αναλύθηκε σε τέσσερα επιμέρους ερωτήματα: 1. Εάν γνωρίζουν τι είναι οι άδειες ανοικτού περιεχομένου 2. Εάν γνωρίζουν τι είναι οι άδειες Creative Commons και πώς να τις χρησιμοποιούν 3. Εάν δημιουργούν εκπαιδευτικό υλικό και το ανεβάζουν σε πλατφόρμες/αποθετήρια 4. Εάν χρησιμοποιούν άδειες Creative Commons όταν δημιουργούν ή χρησιμοποιούν εκπαιδευτικό υλικό.

Αποτελέσματα

Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων στο ερευνητικό ερώτημα εάν οι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν και χρησιμοποιούν άδειες ανοικτού περιεχομένου και άδειες CC πραγματοποιήθηκε αρχικά περιγραφικά

Πίνακας 1: Γνωρίζω τι είναι οι άδειες ανοικτού περιεχομένου

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Έγκυρο Ποσοστό %	Συνολικό Ποσοστό
Καθόλου	131	63,6	63,6	63,6
Λίγο	54	26,2	26,2	89,8
Αρκετά	16	7,8	7,8	97,6
Πολύ	3	1,5	1,5	99,0
Πάρα Πολύ	2	1,0	1,0	100,0
Σύνολο	206	100,0	100,0	

Η πρώτη ερώτηση ερευνά εάν γνωρίζουν τι είναι οι άδειες ανοικτού περιεχομένου. Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων ήταν οι ακόλουθες: οι 131 (63,6%) καθόλου, οι 54 (26,2%) λίγο, οι 16 (7,8%) αρκετά, οι 3 (1,5%) πολύ και οι 2 (1,0%) πάρα πολύ (πίνακας 1).Όπως φαίνεται αυτοί που γνωρίζουν τι είναι οι άδειες ανοικτού περιχεομένου ανέρχονται σε ένα ελάχιστο ποσοστό του 6%, ενώ η μεγάλη πλειοψηφία αγνοεί το θέμα αυτό.

Πίνακας 2: Γνωρίζω τι είναι οι άδειες CC και πώς να τις χρησιμοποιώ

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Έγκυρο Ποσοστό %	Συνολικό Ποσοστό

Καθόλου	155	75,2	75,2	75,2
Λίγο	38	18,4	18,4	93,7
Αρκετά	9	4,4	4,4	98,1
Πολύ	1	,5	,5	98,5
Πάρα Πολύ	3	1,5	1,5	100,0
Σύνολο	206	100,0	100,0	

Στην δεύτερη ερώτηση που διερευνά το εάν γνωρίζουν τι είναι οι άδειες CC και πώς να τις χρησιμοποιούν, οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν: οι 155 (75,2%) καθόλου, οι 38 (18,4%) λίγο, οι 9 (4,4%) αρκετά, οι 3 (1,5%) πάρα πολύ και 1 (0,5%) πολύ (πίνακας 2). Ομοίως η πλειοψηφία και εδώ δεν αγνοεί τι είναι οι άδειες CC και μερικοί δηλώνουν ότι γνωρίζουν λίγο.

Πίνακας 3: Δημιουργώ εκπαιδευτικό υλικό και το ανεβάζω σε πλατφόρμες

	Συχνότητα	**Ποσοστό %**	**Έγκυρο Ποσοστό %**	**Συνολικό Ποσοστό**
Καθόλου	157	76,2	76,2	76,2
Λίγο	35	17,0	17,0	93,2
Αρκετά	8	3,9	3,9	97,1
Πολύ	4	1,9	1,9	99,0
Πάρα Πολύ	2	1,0	1,0	100,0
Σύνολο	206	100,0	100,0	

Στην τρίτη ερώτηση που αφορά το εάν δημιουργούν εκπαιδευτικό υλικό και το ανεβάζουν σε πλατφόρμες/αποθετήρια, οι απαντήσεις τους κυμάνθηκαν ως εξής: οι 157 (76,2%) καθόλου, οι 35 (17%) λίγο, οι 8 (3,9%) αρκετά, οι 4 (1,9%) πολύ και οι 2 (1,0%) πάρα πολύ (πίνακας 3). Στην ίδια λογική με τις προηγούμενες απαντήσεις κινείται και εδώ το ποσοστό, καθώς η συντριπτική πλειοψηφία δεν δημιουργεί και δεν ανεβάζει υλικό στο Διαδίκτυο.

Πίνακας 4: Χρησιμοποιώ άδειες CC όταν δημιουργώ ή χρησιμοποιώ εκπαιδευτικό υλικό

	Συχνότητα	**Ποσοστό %**	**Έγκυρο Ποσοστό %**	**Συνολικό Ποσοστό**
Καθόλου	179	86,9	86,9	86,9
Λίγο	24	11,7	11,7	98,5
Αρκετά	2	1,0	1,0	99,5
Πάρα Πολύ	1	,5	,5	100,0
Σύνολο	206	100,0	100,0	

Στην τέταρτη ερώτηση που αφορά το εάν χρησιμοποιούν άδειες CC όταν δημιουργούν ή χρησιμοποιούν εκπαιδευτικό υλικό, οι απαντήσεις τους ήταν οι εξής: οι 179 (86,9%) καθόλου, οι 24 (11,7%) λίγο, οι 2 (1,0%) αρκετά, 1 (0,5%) πάρα πολύ και κανένας (0%) πολύ (πίνακας 4). Την άγνοια των εκπαιδευτικών για τις άδειες CC φανερώνει το ποσοστό που δηλώνει ότι δεν χρησιμοποιεί άδειες CC όταν δημιουργεί ή όταν χρησιμοποιεί γενικά εκπαιδευτικό υλικό.

Επαγωγική Στατιστική Ανάλυση

Για να διαπιστωθεί κατά πόσο εξαρτώνται οι απαντήσεις στο ερευνητικό ερώτημα από το φύλο, τη βαθμίδα εκπαίδευσης, την ηλικία, την προϋπηρεσία, την ειδικότητα, τις σπουδές και τις επιμορφώσεις, πραγματοποιήθηκε επαγωγική ανάλυση.

Είχε προηγηθεί έλεγχος της κανονικότητας κατανομής των μεταβλητών με το στατιστικό κριτήριο Kolmogorov-Smirnov το οποίο ελέγχει την προσαρμογή των δεδομένων στην κανονική κατανομή. Το κριτήριο ελέγχει τη μηδενική υπόθεση ότι η μορφή της κατανομής των δεδομένων μας δεν διαφέρει από την κανονική. Για να είναι κανονική η κατανομή το αποτέλεσμα του τεστ θα πρέπει να είναι μη σημαντικό (Ρούσσος & Τσαούσης, 2011). Στην περίπτωσή μας βρέθηκε ότι δεν υπάρχει κανονική κατανομή καθώς έχουμε στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα ($p < 0,05$). Προκειμένου να αξιολογηθεί η στατιστική σημαντικότητα ανάμεσα στους παράγοντες φύλο, βαθμίδα εκπαίδευσης και των τεσσάρων ερωτήσεων που αναφέρονται στη μεθοδολογία, χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό κριτήριο Mann & Whitney (U). Το εν λόγω μη παραμετρικό στατιστικό κριτήριο χρησιμοποιείται όταν θέλουμε να διαπιστώσουμε αν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα σε δυο διαφορετικά επίπεδα μιας ανεξάρτητης μεταβλητής και όταν χρησιμοποιούμε σχεδιασμό ανεξάρτητων δειγμάτων. (Ρούσσος & Τσαούσης 2011). Εντός της παρενθέσεως αναγράφεται ο αριθμός του δείγματος.

Πίνακας 5: Στατιστική σημαντικότητα μεταξύ φύλου και 4 ερωτήσεων

	Γνωρίζω τι είναι οι άδειες ανοικτού περιεχομένου	**Γνωρίζω τι είναι οι άδειες Creative Commons και πώς να τις χρησιμοποιώ**	**Δημιουργώ εκπαιδευτικό υλικό και το ανεβάζω σε πλατφόρμες/ αποθετήρια**	**Χρησιμοποιώ άδειες Creative Commons όταν δημιουργώ ή χρησιμοποιώ εκπαιδευτικό υλικό**
Mann-Whitney U	4344,500	5011,000	5045,000	5094,000
Wilcoxon W	11970,500	12637,000	8531,000	12720,000
Z	-2,128	-,296	-,191	-,043
Asymp. Sig. (2-tailed)	,033	,767	,849	,966

a. Grouping Variable: ΦΥΛΟ

Ο παράγοντας φύλο παρουσιάζει στατιστικά σημαντική διαφορά με το ότι γνωρίζουν τι είναι οι άδειες ανοικτού περιεχομένου, αφού $U (83,123) = 4344,500$ $p = 0,033$ (πίνακας 5).

Προκειμένου να αξιολογηθεί η στατιστική σημαντικότητα ανάμεσα στους παράγοντες ηλικία, προϋπηρεσία, ειδικότητα, σπουδές, επιμόρφωση και των τεσσάρων ερωτήσεων που αναφέρονται στη μεθοδολογία, χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό κριτήριο

Kruskal-Wallis (H). Το μη παραμετρικό κριτήριο Kruskal-Wallis (H) χρησιμοποιείται όταν έχουμε μια ανεξάρτητη μεταβλητή με περισσότερα από δύο επίπεδα και όταν ο σχεδιασμός είναι ανεξάρτητων δειγμάτων (Ρούσσος & Τσαούσης, 2011). Εντός της παρενθέσεως αναγράφεται ο βαθμός ελευθερίας.

Πίνακας 6: Στατιστική σημαντικότητα μεταξύ ηλικίας και 4 ερωτήσεων

	Γνωρίζω τι είναι οι άδειες ανοικτού περιεχομένου	Γνωρίζω τι είναι οι άδειες Creative Commons και πώς να τις χρησιμοποιώ	Δημιουργώ εκπαιδευτικό υλικό και το ανεβάζω σε πλατφόρμες/ αποθετήρια	Χρησιμοποιώ άδειες Creative Commons όταν δημιουργώ ή χρησιμοποιώ εκπαιδευτικό υλικό
Chi-Square	2,150	2,214	8,933	6,303
df	3	3	3	3
Asymp. Sig.	,542	,529	,030	,098

a. Kruskal Wallis Test b. Grouping Variable: ΗΛΙΚΙΑ

Όπως φαίνεται, η μεταβλητή ηλικία παρουσιάζει στατιστική σημαντικότητα με τη δημιουργία και το ανέβασμα εκπαιδευτικού υλικού σε αποθετήρια/ πλατφόρμες, αφού Η (3) = 8,933 p = 0,030 (πίνακας 6).

Πίνακας 7: Στατιστική σημαντικότητα μεταξύ ειδικότητας και 4 ερωτήσεων

	Γνωρίζω τι είναι οι άδειες ανοικτού περιεχομένου	Γνωρίζω τι είναι οι άδειες CC και πώς να τις χρησιμοποιώ	Δημιουργώ εκπαιδευτικό υλικό και το ανεβάζω σε πλατφόρμες/ αποθετήρια	Χρησιμοποιώ άδειες CC όταν δημιουργώ ή χρησιμοποιώ εκπαιδευτικό υλικό
Chi-Square	30,860	28,219	5,865	8,757
df	6	6	6	6
Asymp. Sig.	,000	,000	,438	,188

a. Kruskal Wallis Test b. Grouping Variable: ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ

Η μεταβλητή ειδικότητα παρουσιάζει στατιστική σημαντικότητα με τη γνώση των αδειών ανοικτού περιεχομένου, αφού Η (6) = 30,860 p = 0,000 και με τη γνώση και χρήση των αδειών Creative Commons, αφού Η (6) = 28,219 p = 0,000 (πίνακας 7).

Πίνακας 8: Στατιστική σημαντικότητα μεταξύ σπουδών και 4 ερωτήσεων

	Γνωρίζω τι είναι οι άδειες ανοικτού περιεχομένου	Γνωρίζω τι είναι οι άδειες Creative Commons και πώς να τις χρησιμοποιώ	Δημιουργώ εκπαιδευτικό υλικό και το ανεβάζω σε πλατφόρμες/α ποθετήρια	Χρησιμοποιώ άδειες Creative Commons όταν δημιουργώ ή χρησιμοποιώ εκπαιδευτικό υλικό

Chi-Square	9,860	15,165	15,302	20,108
df	3	3	3	3
Asymp. Sig.	,020	,002	,002	,000

a. Kruskal Wallis Test b. Grouping Variable: ΣΠΟΥΔΕΣ

Η μεταβλητή σπουδές παρουσιάζει στατιστική σημαντικότητα με τη γνώση των αδειών ανοικτού περιεχομένου, αφού Η (3) = 9,860 p = 0,020, με τη γνώση και χρήση των αδειών creative commons, αφού Η (3) = 15,165 p = 0,002, με τη δημιουργία και το ανέβασμα εκπαιδευτικού υλικού σε αποθετήρια/ πλατφόρμες, αφού Η (3) = 15,302 p = 0,002 και με τη χρήση των αδειών CC κατά τη χρήση ή δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού, αφού Η (3)= 20,108 p = 0,000 (πίνακας 8).

Πίνακας 9: Στατιστική σημαντικότητα μεταξύ επιμόρφωσης και 4 ερωτήσεων

	Γνωρίζω τι είναι οι άδειες ανοικτού περιεχομένου	**Γνωρίζω τι είναι οι άδειες CC και πώς να τις χρησιμοποιώ**	**Δημιουργώ εκπαιδευτικό υλικό και το ανεβάζω σε πλατφόρμες/ αποθετήρια**	**Χρησιμοποιώ άδειες CC όταν δημιουργώ ή χρησιμοποιώ εκπαιδευτικό υλικό**
Chi-Square	25,980	11,787	16,052	4,660
df	5	5	5	5
Asymp. Sig.	,000	,038	,007	,459

a. Kruskal Wallis Test b. Grouping Variable: ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

Τέλος, η μεταβλητή επιμόρφωση παρουσιάζει στατιστική σημαντικότητα με τη γνώση των αδειών ανοικτού περιεχομένου, αφού Η (5) = 25,980 p = 0,000, με τη γνώση και χρήση των αδειών creative commons, αφού Η (5) = 11,787 p = 0,038, με τη δημιουργία και το ανέβασμα εκπαιδευτικού υλικού σε αποθετήρια/ πλατφόρμες, αφού Η (5) = 16,052 p = 0,007 (πίνακας 9).

Συμπεράσματα

Αναφορικά με τις άδειες ανοικτού περιεχομένου και τις CC άδειες, είναι φανερή μια αρνητική όψη στις απαντήσεις των συμμετεχόντων, καθώς οι περισσότεροι απαντούν ότι δεν γνωρίζουν καθόλου τις συγκεκριμένες άδειες. Συγκεκριμένα, στην ερώτηση αν γνωρίζουν τι είναι οι άδειες ανοικτού περιεχομένου η συντριπτική πλειοψηφία (άνω του 90%) απαντά καθόλου και λίγο. Στην ερώτηση αν γνωρίζουν τι είναι οι άδειες CC και πώς να τις χρησιμοποιούν, σε όμοιο με το ανωτέρω ποσοστό φαίνεται ότι αγνοούν παντελώς το θέμα. Σχετικά με το εάν δημιουργούν και ανεβάζουν εκπαιδευτικό υλικό σε πλατφόρμες/αποθετήρια, η συντριπτική πλειοψηφία επίσης φαίνεται ότι δεν ασχολείται με αυτό το θέμα. Το εντυπωσιακότερο όμως ποσοστό αρνητικής απάντησης βρίσκεται στην ερώτηση εάν χρησιμοποιούν άδειες CC όταν δημιουργούν ή χρησιμοποιούν υλικό από το Διαδίκτυο, όπου σχεδόν καθ' ολοκληρίαν (98,5%) απάντησαν αρνητικά. Είναι αδιαμφησβήτητο το γεγονός της άγνοιας των εκπαιδευτικών πάνω στο θέμα των αδειών ανοικτού περιεχομένου και άδειών CC.

Επίσης, από τις επαγωγικές αναλύσεις που έγιναν προκύπτει ότι το φύλο επηρεάζει μόνο την απάντηση στην ερώτηση γνωρίζω τι είναι οι άδειες ανοικτού περιεχομένου, ενώ η βαθμίδα εκπαίδευσης δεν επηρεάζει καθόλου τις ερωτήσεις αυτής της ενότητας. Η ηλικία επηρεάζει, αφενός, τη δημιουργία και το ανέβασμα εκπαιδευτικού υλικού σε πλατφόρμες και λογικά, καθώς οι νεότεροι είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με τη χρήση λογισμικών και ΤΠΕ γενικότερα. και αφετέρου επηρεάζει τη χρήση αδειών CC κατά τη δημιουργία και χρήση υλικού από το Διαδίκτυο, με την ίδια λογική της μεγαλύτερης εξοικείωσης των νεότερων με θέματα διαδικτύου και ΤΠΕ. Αντιθέτως, η προϋπηρεσία φαίνεται να μην επηρεάζει καθόλου τη γνώση και τη χρήση των αδειών ανοικτού περιεχομένου. Η ειδικότητα από την άλλη μεριά, επηρεάζει συγκεκριμένα μόνο τη γνώση των αδειών αυτών, αλλά καθόλου τη χρήση τους. Το επίπεδο των σπουδών είναι σημαντικό για τη γνώση και χρήση των ανωτέρω αδειών και τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού, ομοίως και το επίπεδο επιμόρφωσης που συμβάλλει σε όλες τις απαντήσεις, εκτός από τη χρήση των αδειών CC.

Συγκεντρωτικά και με βάση τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, φαίνεται ότι η βαθμίδα εκπαίδευσης και η προϋπηρεσία δεν επηρεάζει καθόλου το εάν γνωρίζουν και χρησιμοποιούν άδειες ανοικτού περιεχομένου ή άδειες CC. Το φύλο, η ηλικία και η ειδικότητα επηρεάζουν συγκεκριμένες απαντήσεις, ενώ το επίπεδο σπουδών και επιμορφώσεων δείχνουν να επηρεάζουν καθολικά τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών. Διαπιστώνουμε ότι οι εκπαιδευτικοί στη συντριπτική πλειοψηφία τους δεν γνωρίζουν τι είναι οι άδειες ανοικτού περιεχομένου, ούτε οι άδειες CC, δεν δημιουργούν και δεν ανεβάζουν εκπαιδευτικό υλικό σε πλατφόρμες/αποθετήρια και σχεδόν κανείς από τους ελάχιστους που δημιουργούν ή χρησιμοποιούν εκπαιδευτικό υλικό από το Διαδίκτυο, δεν χρησιμοποιεί άδειες CC.

Αναφορές

Bing, J. (2004). Copymarks: A suggestion for simple management of copyrighted material. *International Review of Law, Computers & Technology*, *18*(3), 347-374.

Cohen, L., Manion, L. (1997). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.

GUnet. (2014). Πνευματική ιδιοκτησία και ανοικτά μαθήματα – Ανοικτοί εκπαιδευτικοί πόροι/Creative Commons. Ανακτήθηκε: 4-5-2016. http://eclass.gunet.gr/modules/document/?course=OCGU104

Hofman, J., & West, P. (2008). A draft of Chapter 6'Open licences' of Copyright for authors, educators and librarians. *Commonwealth of Learning website*, *12*.

Javeau, C. (2000). *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο. Το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή*. Αθήνα: Τυπωθήτω

Wiley, D. A. (2003). A modest history of OpenCourseWare. *Autounfocus blog*, Ημερομηνία προσπέλασης: 11-12-2015. http://www.reusability.org/blogs/david/archives/000044.html

Βαγενά, Ε. (2008). Η ψηφιακή προστασία και διαχείριση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί του διαθέσιμου υλικού στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, Ανακοίνωση *στο 17ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, Ιωάννινα.

Εταιρεία Ελεύθερου Λογισμικού/Λογισμικού Ανοιχτού Κώδικα (ΕΕΛ/ΛΑΚ). Ανακτήθηκε: 17-3-2016. https://eellak.ellak.gr/i-eteria-eleftherou-logismikoulogismikou-anichtou-kodikaeellak/

Ελληνική Δημοκρατία. (1993). *Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα* (Ν. 2121). Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Αρ. Φύλλου Α25

Κοριατοπούλου-Αγγελή, Π. (2008). *Πνευματική Ιδιοκτησία*, εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ρούσσος, Π. Λ., & Τσαούσης, Γ. (2011). *Στατιστική στις επιστήμες της συμπεριφοράς με τη χρήση του SPSS*. Εκδόσεις: Τόπος, Αθήνα.

ΤΕΙ Αθήνας, Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα. Ανακτήθηκε: 2-3-2016. http://opencourses.teiath.gr /index.php / design-and-features

Τσιαβός, Π. (2007). Προσεγγίζοντας το φαινόμενο των Creative Commons: Νομικές, οργανωτικές, ιδεολογικές και τεχνολογικές διαστάσεις, Ανακοίνωση *στο Συνέδριο iCommons*, Κροατία. Ανακτήθηκε: 04/3/2016. https://goo.gl/vy213R